

Paweł Gacek

Obowiązek właściciela lub posiadacza pojazdu wskazania osoby, której powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie

Streszczenie

Artykuł jest poświęcony problematyce związanej z realizacją obowiązku z art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, jak również z odpowiedzialnością, wynikającą z art. 96 § 3 *Kodeksu wykroczeń*, w przypadku niewypełnienia tego obowiązku przez zobowiązanego. Ustalono krąg podmiotów zobowiązanych na podstawie tych przepisów oraz podmiotów uprawnionych do żądania informacji o tym, komu właściciel lub posiadacz pojazdu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie. Ponadto zwrócono uwagę na zagadnienia związane z zachowaniem się właściciela lub posiadacza pojazdu, który, nie realizując obowiązków wynikających z art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, wypełnia znamiona wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. oraz na okoliczności, które – mimo iż stanowiły przypadki niezastosowania się do normy wynikającej z art. 78 ust. 4 cyt. ustawy – nie mogły skutkować odpowiedzialnością za przedmiotowe wykroczenie.

Słowa kluczowe

Wykroczenie, właściciel pojazdu, posiadacz pojazdu, kierujący pojazdem, używający pojazdu, fotoradar, wideorejestrator.

* * *

1. Wprowadzenie

Nabycie pojazdu zawsze wiąże się z określonymi obowiązkami jego właściciela. Dotyczy to w szczególności konieczności jego rejestracji, obowiązkowego ubezpieczenia czy posiadania uprawnień do kierowania nim. Dotyczy to również odpowiedzialności karnej lub odpowiedzialności za popełnione wykroczenie w przypadku popełnienia przestępstwa lub wykroczenia przez kierującego danym pojazdem. Odpowiedzialność ta może rozciągać się na właściciela pojazdu nawet wtedy, gdy nie on był kierującym tym pojazdem, a tylko powierzył ten pojazd osobie trzeciej. Obowiązek taki wynika z przepisu art. 78 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca

1997 r. – *Prawo o ruchu drogowym*¹, który stanowi, że właściciel lub posiadacz pojazdu, na żądanie uprawnionego organu jest obowiązany wskazać, komu powierzył pojazd² do kierowania³ lub używania⁴ w oznaczonym czasie – chyba że pojazd został użyty wbrew jego woli i wiedzy przez osobę nieznaną, czemu nie mógł zapobiec. Sankcja za niedopełnienie tego obowiązku została zamieszczona w treści art. 96 § 3 k.w., w którym przewidziano karę grzywny dla osoby, która odmawia wskazania, na żądanie uprawnionego organu, komu powierzyła pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie.

Wymienione wykroczenie ma charakter indywidualny⁵, mimo użytego w ust. 3 art. 96 k.w. pojęcia „kto”. Jak bowiem wynika z treści art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, obowiązek ten dotyczy wyłącznie właściciela lub posiadacza pojazdu. W uzupełnieniu należy dodać, że w przypadku, gdy właścicielem lub posiadaczem pojazdu jest:

- osoba prawna,
- jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną,
- jednostka samorządu terytorialnego,
- spółka kapitałowa w organizacji,
- podmiot w stanie likwidacji,
- przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną,
- zagraniczna jednostka organizacyjna,

¹ Tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 128.

² W ustawie – *Prawo o ruchu drogowym* zostało zdefiniowane pojęcie „pojazd”, którym, zgodnie z art. 2 pkt 31, jest środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszyna lub urządzenie do tego przystosowane. Oznacza to, że obowiązek do udzielenia informacji przez zobowiązanego rozciąga się na *każdy* rodzaj pojazdu, który powierzył osobie trzeciej do kierowania lub używania w oznaczonym czasie – w tym pojazd silnikowy, samochodowy, wolnobieżny, członowy, nienormatywny itd., a także pojazd niebędący pojazdem silnikowym, taki jak motorower, rower, czy wózek rowerowy. Treść art. 2 punkty 46, 47 i 47a cyt. ustawy zawierają definicję tych pojęć, wskazując, że są one pojazdami.

³ Kierującym, zgodnie z art. 2 pkt 20 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, jest osoba, która kieruje pojazdem lub zespołem pojazdów, a także osoba, która prowadzi kolumnę pieszych, jedzie wierzchem albo pędzi zwierzęta pojedynczo lub w stadzie.

⁴ Używanie rzeczy należy łączyć z prawem do korzystania z niej zgodnie z jej społeczno-gospodarczym przeznaczeniem. Jak podkreśla J. Ignatowicz jest to jeden z atrybutów prawa do korzystania z rzeczy. *Ius utendi* to takie używanie rzeczy, które nie polega na czerpaniu z niej pożytków (zob. J. Ignatowicz, *Prawo rzeczowe*, Warszawa 2000, s. 73). Natomiast M. Kulik wyjaśnił pojęcie „używa cudzej rzeczy ruchomej” w odniesieniu do znamion czynu z art. 127 § 1 k.w. jako każde posłużenie się nią (zob. *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, pod red. M. Mozgawy, Warszawa 2009, s. 445). Używanie jest jednym z elementów użytkowania rzeczy, w rozumieniu art. 252 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny* (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 459 ze zm.).

⁵ Jak wskazuje M. Leciak: „Jest to wykroczenie indywidualne właściwe” (zob. *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, pod red. P. Daniluk, Warszawa 2016, Wyd. Legalis, M. Leciak – komentarz do art. 96 k.w.), a także R. A. Stefański, *Wykroczenie niewskazania osoby, której powierzono pojazd do kierowania lub używania*, Paragraf na Drodze z 2011 r., nr 3, s. 42.

to do realizacji obowiązku wynikającego z art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* obowiązana jest osoba wyznaczona przez organ uprawniony do reprezentowania tego podmiotu na zewnątrz, a w przypadku niewyznaczenia takiej osoby – osoby wchodzące w skład tego organu, zgodnie z żądaniem organu, o którym mowa w art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* oraz sposobem reprezentacji podmiotu.

Problematyka ta jest o tyle istotna, że w praktyce podmioty, w dyspozycji których znajdują się urządzenia służące do rejestrowania przekroczenia dopuszczalnej prędkości pojazdów (fotoradary czy wideorejestratory), zobowiązują właściciela lub posiadacza pojazdu do wskazania kierującego danym pojazdem, przekazując zarejestrowane w danym miejscu zdjęcie pojazdu ze wskazaniem prędkości, z jaką ten pojazd poruszał się na danym odcinku drogi, w okolicznościach, w których od zdarzenia upłynął znaczny okres czasu, a jakość wykonanego zdjęcia nie pozwala na identyfikację osoby, która kierowała takim pojazdem lub go używała. Stąd też konieczna jest analiza zakresu przedmiotowego obowiązku, w szczególności ustalenie podmiotów zobowiązanych do udzielenia takich informacji oraz zakresu realizacji tego obowiązku, jak również okoliczności, których istnienie wyłącza odpowiedzialność za wykroczenie, o którym mowa w art. 96 § 3 k.w.

2. Podmiot zobowiązany do udzielenia informacji na podstawie art. 96 § 3 k.w. oraz organ uprawniony do żądania informacji

Ustanowiona w treści art. 96 § 3 k.w. norma prawna określa przedmiot ochrony tego rodzaju regulacji, jakim jest porządek ruchu drogowego⁶. Stąd też ustawodawca enumeratywnie wskazał krąg podmiotów zobowiązanych na podstawie tego przepisu do udzielenia informacji, o której mowa w art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*. Są nim wyłącznie właściciel oraz posiadacz pojazdu. Ustalając zakres znaczeniowy wymienionych pojęć, należy odnieść się do przepisów *Kodeksu cywilnego*⁷, tj. art. 140 k.c., z którego wynika treść prawa własności. Jest ono, jak podkreśla G. Matusik, rodzajem najsilniejszego, choć niepozbawionego określonych granic, prawa podmiotowego o charakterze bezwzględny⁸. Jest zatem najpełniejszym pod względem zakresu prawem podmiotowym, umożliwiającym korzystanie w najszerszym zakresie z uprawnień przysługujących danemu podmiotowi. W tym ujęciu prawo własności pozwala na korzystanie z rzeczy, rozporządzania nią, oraz jej posiadania. Wylczenie to nie jest jednak wyczerpujące⁹.

⁶ *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, pod red. P. Daniluk, *op. cit.*, (M. Leciak – komentarz do art. 96 k.w.).

⁷ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – *Kodeks cywilny* (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 459 ze zm.).

⁸ *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. E. Gniewek i P. Machnikowskiego, Warszawa 2016, Wyd. Legalis (G. Matusik – komentarz do art. 140 k.c.).

⁹ Uchwała SN – Izby Cywilnej z dnia 16 lipca 1980 r., sygn. III CZP 45/80, OSNCP 1981, nr 2–3, poz. 25.

Granice prawa własności określają wyłącznie przepisy prawa. Właścicielem rzeczy może być każdy podmiot, który posiada zdolność prawną¹⁰, natomiast przedmiotem własności może być wszystko, co ma wartość majątkową. W omawianym przypadku jest to rzecz ruchoma w postaci pojazdu. Zatem adresatem tego przepisu jest podmiot, któremu przysługuje tytuł prawny w postaci własności do rzeczy ruchomej (pojazdu) (podkr. red.).

Drugim podmiotem zobowiązanym na podstawie omawianego przepisu jest posiadacz rzeczy (pojazdu). Pojęcie posiadania jest związane z określonego rodzaju faktycznym władztwem nad daną rzeczą. Zgodnie z art. 336 k.c., posiadaczem rzeczy jest zarówno ten, kto nią faktycznie włada jak właściciel (posiadacz samoistny), jak i ten, kto nią faktycznie włada jak użytkownik, zastawnik, najemca, dzierżawca lub mający inne prawo, z którym łączy się określone władztwo nad cudzą rzeczą (posiadacz zależny). Z punktu widzenia art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* nie ma znaczenia, czy posiadacz pojazdu jest posiadaczem samoistnym czy też zależnym. Jak z tego wynika, pojęcie właściciela lub posiadacza pojazdu należy ustalić w oparciu o wskazane przepisy prawa cywilnego¹¹.

Obie kategorie podmiotów, do których odnosi się art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* (tj. właściciel lub posiadacz) mogą być zarówno osobami fizycznymi, jak też osobami prawnymi, a także jednostkami organizacyjnymi, nie posiadającymi osobowości prawnej. Jeżeli nie są oni osobami fizycznymi, wówczas zobowiązanie wynikające z wymienionego przepisu odnosi się do osoby wyznaczonej przez organ uprawniony do reprezentowania tego podmiotu na zewnątrz, a w przypadku niewyznaczenia takiej osoby – do osoby wchodzącej w skład tego organu oraz uprawnione osoby zgodnie ze sposobem reprezentacji podmiotu (art. 78 ust. 5 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*).

Powstaje jednak problem dotyczący osoby zobowiązanej w przypadkach, gdy pomiędzy zdarzeniem, będącym źródłem obowiązku, a żądaniem skierowanym przez właściwy organ do danego podmiotu, upłynął znaczny czas, a w okresie tym nastąpiła zmiana właściciela lub posiadacza pojazdu, będącego osobą fizyczną, osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, albo osoby wyznaczonej do reprezentowania podmiotu na zewnątrz lub w składzie osobowym organów podmiotu, o którym mowa w art. 78 ust. 5 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*. Wydaje się zasadne, z uwagi na treść przepisu art. 78 ust. 4 tej ustawy, że jest to norma prawna przede wszystkim skierowana do podmiotu będącego właścicielem lub posiadaczem pojazdu w chwili zdarzenia, będącego źródłem tego obowiązku. Tak więc, w rzeczywistości, obowiązek ten może obciążać podmiot, który w istocie właścicielem lub posiadaczem już nie jest, bo wyzbył się swojego prawa. Przyjęcie, że obowiązek ten rozciąga się wyłącznie na obecnego właściciela lub posiadacza pojazdu nie wytrzymuje krytyki, wobec brzmienia treści

¹⁰ J. Ignatowicz, *Prawo rzeczowe*, op. cit., s. 79.

¹¹ *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, pod red. M. Mozgawy..., op. cit., s. 348.

przepisu art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, który nakłada na właściciela lub posiadacza pojazdu obowiązek wskazania, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w *oznaczonym czasie*. Powierzenie pojazdu jest możliwe wyłącznie przez podmiot, któremu takie prawo przysługuje w danym czasie. Co do zasady nie może nim być nowy właściciel czy posiadacz pojazdu, bowiem przekazanie do kierowania tym pojazdem lub używania go nastąpiło w czasie, w którym temu podmiotowi nie przysługiwał żaden tytuł prawny do tego pojazdu. Zatem nowy właściciel czy posiadacz nie mogą *de facto* odnieść się do takiego żądania, skierowanego przez uprawniony organ, z uwagi na fakt, że nie przekazywali oni owego pojazdu osobom czy podmiotom trzecim do kierowania nim lub używania. Nie muszą mieć przy tym wiedzy o tym, w jaki sposób poprzedni właściciel lub posiadacz pojazdu dysponował swoim mieniem. Tezę tę wzmacnia treść art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, w którym właściciela lub posiadacza pojazdu zwolniono ze zobowiązania, a tym samym wyłączono ich odpowiedzialność za wykroczenie z art. 96 § 3 k.w., w przypadku, gdy pojazd został użyty wbrew ich woli i wiedzy przez nieznaną im osobę, czemu nie mogli zapobiec. Skoro w oznaczonym czasie, w którym pojazd był używany, dana osoba nie była jego właścicielem lub posiadaczem, to zgoda na jego użycie nie pochodziła od niej. Zatem ówczesny dysponent pojazdu posiadał go bez wiedzy i woli obecnego właściciela lub posiadacza. Jeżeli jednak nowy właściciel lub posiadacz pojazdu miałby wiedzę o osobie, której poprzednik powierzył pojazd do kierowania lub używania, wówczas jest on podmiotem zobowiązanym do udzielenia takiej informacji na żądanie uprawnionego organu. Dotyczy to w szczególności przypadków, gdy powierzenie pojazdu nastąpiło przez poprzedniego właściciela lub posiadacza i trwa ono nadal, mimo zmiany stosunków własnościowych, a fakt ten potwierdzony jest w formie dokumentu¹². Należy także zaznaczyć, że na zakres przedmiotowego obowiązku nie ma wpływu tytuł prawny, na podstawie którego pojazd zmienił właściciela lub posiadacza. Istotne w tym przypadku jest wyłącznie ustalenie, komu w chwili zdarzenia, będącego źródłem żądania uprawnionego organu, przysługiwało prawo własności lub prawo do samoistnego lub zależnego posiadania pojazdu.

Konkludując, w oparciu o analizę treści przepisu art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* należy stwierdzić, że zastosowanie wyłącznie wykładni językowej dla ustalenia zakresu znaczeniowego takich pojęć jak „właściciel” czy „posiadacz” pojazdu (które mają kluczowe znaczenie dla ustalenia grupy adresatów zobowiązanych do zadośćuczynienia obowiązkowi wynikającemu z powołanego przepisu), może nie prowadzić do satysfakcjonujących wyników. Ustalenie bo-

¹² Przykładem może tu być wynajęcie lub oddanie pojazdu w leasing przez poprzedniego właściciela, które trwa nadal, mimo iż właściciel ten przeniósł swoje prawo własności na inny podmiot. Najemca lub leasingobiorca nadal będą posiadaczami zależnymi. Nowy właściciel, mimo że nie powierzał tego pojazdu osobom trzecim, przejął wszystkie obowiązki swojego poprzednika i ma wiedzę, komu i od jakiego czasu pojazd ten został przekazany w posiadanie zależne.

wiem, kto jest posiadaczem czy właścicielem, wynika z konstrukcji ukształtowanych na gruncie przepisów prawa cywilnego, odwołujących się do takich pojęć, jak własność czy posiadanie. Jak podkreśla się w doktrynie, jeżeli w systemie prawnym wiążąco ustalono znaczenie określonych zwrotów prawnych, to należy ich używać w tym właśnie znaczeniu¹³. Definicje przyjęte przez inne gałęzie prawa powinny być stosowane w regulacjach, które posługują się takimi pojęciami, jeżeli w aktach tych nie dokonano zdefiniowania tych pojęć w sposób odmienny. Właściciel czy posiadacz to nie to samo co *były* właściciel czy *były* posiadacz. Jeżeli jednak dokonać wykładni tego przepisu wyłącznie w oparciu o dyrektywy wynikające z wykładni językowej, to należałoby treść wymienionych pojęć odnieść do podmiotów, którym przysługuje prawo własności czy prawo do posiadania rzeczy, a nie do tych, którym w przeszłości to prawo przysługiwało. Jednakże taka wykładnia nie spełniałaby celu, dla którego przepis art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* został ustanowiony. Należy zatem odwołać się do celu, jaki dana regulacja prawna ma osiągnąć oraz do funkcji, jaką ta regulacja ma pełnić. Jak wcześniej zaznaczono, przedmiotem ochrony omawianego przepisu jest porządek na drogach. Dokonując wykładni norm zawartych w treści art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, należy mieć na uwadze właśnie ten cel, który musi być zrealizowany przez wskazany przepis. Dlatego też należy przyjąć, że adresatami obowiązku wynikającego z treści art. 78 ust. 4 cyt. ustawy mogą być nie tylko obecni właściciele lub posiadacze pojazdu, ale również jego byli właściciele lub posiadacze. Przy ustaleniu kręgu podmiotów zobowiązanych na podstawie tego przepisu istotne jest ustalenie, komu przysługiwał tytuł prawny (własność lub posiadanie) w chwili zdarzenia, którego dotyczy żądanie uprawnionego organu. Nie oznacza to jednak całkowitego wykluczenia reguł wykładni językowej w procesie interpretacji wskazanego przepisu. Należy mieć na uwadze regułę interpretacyjną, polegającą na ustaleniu znaczenia przepisu prawnego w taki sposób, aby żaden jego fragment nie okazał się zbędny¹⁴. W tym przypadku mowa o podmiocie zobowiązanym do przekazania informacji na żądanie uprawnionego organu – ale wyłącznie tym, który udostępnił pojazd do kierowania lub używania. Ten obowiązek może być skierowany zarówno do obecnego właściciela lub posiadacza pojazdu, jak i do podmiotu, który wyzbył się swojego prawa, pod warunkiem, że prawo to przysługiwało mu w chwili zdarzenia, którego dotyczy żądanie uprawnionego organu.

Odmienne przedstawiać się będzie sytuacja w przypadku, gdy do zmiany podmiotu będącego właścicielem lub posiadaczem pojazdu nie doszło wskutek przeniesienia własności lub posiadania rzeczy, ale zmiana dotyczy wewnętrznej struktury podmiotu, niebędącego osobą fizyczną, któremu nieprzerwanie przysługuje prawo własności lub prawo do posiadania pojazdu. Może to nastąpić w przypadkach zmiany struktury organizacyjnej podmiotów wymienionych w treści art. 78

¹³ J. Nowacki, Z. Tobor, *Wstęp do prawoznawstwa*, Katowice 1997, s. 196.

¹⁴ Tamże, s. 197.

ust. 5 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* (np. przekształcenia spółki prawa handlowego z osobowej w kapitałową), lub też zmiany osoby wyznaczonej do reprezentowania podmiotu na zewnątrz lub w składzie osobowym organów podmiotu, o którym mowa w art. 78 ust. 5 cyt. ustawy (np. zmiana osoby będącej członkiem zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością albo akcyjnej). Jak się wydaje, żądanie uprawnionego organu musi być zawsze kierowane do osoby aktualnie wyznaczonej do reprezentowania podmiotu na zewnątrz, lub do funkcjonującego organu danego podmiotu, czyli do osoby aktualnie piastującej funkcję tego organu. Celem bowiem przepisu z art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* jest uzyskanie przez uprawniony organ informacji o osobie kierującej pojazdem w *danym czasie*. Trudno byłoby założyć, że osoba, która już nie piastuje danej funkcji, posiadałaby informację w tym zakresie. Informacje tego rodzaju zazwyczaj są ewidencjonowane w dokumentacji prowadzonej przez taki podmiot (np. w postaci książki pracy danego pojazdu, ewidencji czasu pracy danego pracownika itd.). Osoba, która przestała reprezentować dany podmiot, czy też piastować daną funkcję w strukturze organizacyjnej takiego podmiotu, nie posiadałaby nawet instrumentów umożliwiających weryfikację takich okoliczności. Stąd też wydaje się oczywiste, że zobowiązanie to musi ciążyć na właściwie umocowanej osobie, wyznaczonej do reprezentowania danego podmiotu lub pełniącej funkcję jednoosobowego lub kolegialnego organu podmiotu. Problematyczne wydaje się rozważanie przypadku, gdy dany podmiot, ze względu na swoją strukturę organizacyjną, nie posiada aktualnie osoby upoważnionej do jego reprezentowania na zewnątrz, jak również nie posiada piastuna funkcji organu tego podmiotu. Ze względu na treść art. 78 ust. 5 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, w odniesieniu do podmiotów zobowiązanych do udzielenia omawianej informacji, nie będących osobami fizycznymi, nie można stosować wykładni rozszerzającej. Żądanie uprawnionego organu nie może zostać skierowane do *jakiegokolwiek* podmiotu będącego częścią struktury organizacyjnej jednostek wymienionych w tym przepisie, ale wyłącznie do osoby wyznaczonej przez uprawniony organ do reprezentowania tego podmiotu na zewnątrz, a w przypadku niewyznaczenia takiej osoby – do osoby wchodzącej w skład organu tej jednostki, albo do uprawnionej osoby zgodnie ze sposobem reprezentacji podmiotu.

Zatem brak reprezentanta (lub osoby działającej jako organ danego podmiotu) uniemożliwia wyegzekwowanie tego obowiązku do czasu ustanowienia takiego reprezentanta lub objęcia funkcji w organie danego podmiotu. Szczegółowa analiza przedmiotowego zagadnienia, z uwagi na wielość podmiotów wskazanych w treści art. 78 ust. 5 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, a co za tym idzie, wobec złożoności problematyki odnoszącej się do ich struktury organizacyjnej, wymagałoby odrębnego opracowania w ramach studium konkretnego przypadku. Zagadnienie to jednak znacznie przekraczałoby ramy niniejszego artykułu. Dlatego też pozostałe kwestie z tym związane należy pozostawić na uboczu.

Uprawnienia związane z żądaniem od właściciela lub posiadacza pojazdu informacji, komu powierzył pojazd w oznaczonym czasie, może realizować przede wszystkim organ uprawniony do prowadzenia postępowań w sprawach o wykroczenia, jak również do występowania w tego rodzaju sprawach w charakterze oskarżyciela publicznego. Może nim być prokurator (art. 18 k.p.w.¹⁵), Policja (art. 17 § 1 k.p.w.), organ administracji rządowej i samorządowej, organ kontroli państwowej i kontroli samorządu terytorialnego (art. 17 § 3 k.p.w.), a także inny organ, któremu przepisy szczególne udzielają kompetencji w tym zakresie¹⁶. Podmiotami tymi mogą być również te, którym przyznano uprawnienia w zakresie czuwania nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach, kierowania ruchem i jego kontrolowania, zgodnie z art. 129 i nast. ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*. Jak zaznacza się w doktrynie, zasadne wydaje się, że żądanie to może pochodzić również od organu prowadzącego śledztwo lub dochodzenie, zgodnie z art. 311–312 k.p.k.¹⁷.

3. Zachowanie się właściciela lub posiadacza pojazdu, wypełniające znamiona wykroczenia z art. 96 § 3 k.w.

Wprowadzony artykułem 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 października 2010 r. *o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw*¹⁸ art. 96 § 3 k.w. ustanowił typ wykroczenia, którego adresatem stał się właściciel lub posiadacz pojazdu. Nie oznacza to, że przed wejściem w życie tego przepisu zachowanie polegające na niewskazaniu, na żądanie uprawnionego organu, przez właściciela lub posiadacza pojazdu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, nie było penalizowane. Podstawa prawna umożliwiająca pociągnięcie wskazanych podmiotów do odpowiedzialności za wykroczenie,

¹⁵ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia* (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1713 ze zm.).

¹⁶ Np. straż gminna – art. 12 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o strażach gminnych* (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 706 ze zm.), także postanowienie SN – Izby Karnej z dnia 10 grudnia 2014 r., sygn. V KK 403/13, Legalis 11632217, uchwały SN – Izby Karnej: z dnia 30 września 2014 r. o sygnaturach: I KZP 16/14, Legalis nr 1061066, I KZP 12/14, Legalis nr 1061711, I KZP 11/14, Legalis nr 1061712, I KZP 10/14, Legalis nr 161713, a także postanowienie SN – Izby Karnej z dnia 2 kwietnia 2014 r., sygn. V KK 378/13, Legalis nr 1002437. Odmienne: wyroki SN – Izby Karnej: z dnia 12 grudnia 2013 r., o sygnaturach III KK 432/13, Legalis nr 753719, oraz III KK 431/13, Legalis nr 753718.

¹⁷ *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, pod red. P. Daniluk, *op. cit.*, (M. Leciak – komentarz do art. 96 k.w.). Szerzej na temat organów uprawnionych do żądania informacji od właściciela lub posiadacza pojazdu – zob. R. A. Stefański, *Wykroczenie niewskazania osoby, której powierzono pojazd do kierowania lub używania...*, s. 39 i n.

¹⁸ Ustawa z dnia 29 października 2010 r. *o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2010 r., nr 225, poz. 1466 ze zm.). Ustawa weszła w życie z dniem 31 grudnia 2010 r.

polegające na niespełnieniu tego obowiązku, było oparte na treści art. 97 k.w.¹⁹, choć – jak wskazuje doktryna – kwestia karalności tego typu zachowania na podstawie przepisu wymienionego jako ostatni była sporna²⁰. Wprowadzenie przepisu art. 96 § 3 k.w. wyłączyło możliwość dokonywania wielości ocen w odniesieniu do obowiązków ciążących na właścicielu lub posiadaczu pojazdu. Przyjęty kształt tej regulacji umożliwił precyzyjne wskazanie kręgu podmiotów mogących popełnić to wykroczenie, nadając mu charakter indywidualny. Treść normy zawartej w omawianym przepisie wskazuje, że zachowanie sprawcy musi polegać na nieudzieleniu informacji na żądanie uprawnionego organu. Sprawca może popełnić to wykroczenie przez działanie lub zaniechanie. Oznacza to, że wypełni jego znamiona nie tylko ten właściciel lub posiadacz pojazdu, który będzie zachowywał się biernie, nie udzielając odpowiedzi na skierowane do niego żądanie uprawnionego organu, ale również ten, który udzielił odpowiedzi negatywnej, tj. odmówił wskazania osoby, której powierzył pojazd do kierowania lub używania o oznaczonym czasie²¹.

Zobowiązany może uwolnić się od przedmiotowego obowiązku, jeżeli wskaże, że pojazd został użyty wbrew jego woli i wiedzy przez osobę mu nieznaną, czemu nie mógł zapobiec (art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*). Okoliczności te stanowią wyjątek od ustanowionej reguły, dlatego też wymagają potwierdzenia przez zobowiązanego. Charakter tych okoliczności powoduje, że właściciel lub posiadacz pojazdu nie może wykonać omawianego obowiązku, bowiem używanie lub kierowanie pojazdem w oznaczonym czasie odbyło się bez jego udziału, o czym nie miał świadomości. W odniesieniu do przypadku zwolnienia zobowiązanego z ciążącego na nim obowiązku istotne jest to, że muszą zostać spełnione kumulatywnie wszystkie przesłanki wymienione w treści art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*²². Zatem przedmiotowe użycie pojazdu musi nastąpić:

¹⁹ Dyspozycja normy zawartej w przepisie art. 97 k.w. ma bowiem charakter blankietowy. Jak wskazuje M. Budyn-Kulik został on pomyślany jako przepis dopełniający (zob. *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, pod red. M. Mozgawy, *op. cit.*, s. 354), zob. także wyrok SN – Izby Karnej z dnia 11 października 2000 r., sygn. IV KKN 250/00, *Legalis* nr 49485.

²⁰ *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, pod red. P. Daniluk, *op. cit.*, (M. Leciak – komentarz do art. 96 k.w.). Wskazywano również na art. 65 § 2 k.w., jako na podstawę odpowiedzialności w przypadku niedopełnienia obowiązku wynikającego z art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*. Problematyka ta została szczegółowo omówiona przez K. Trzosińską (K. Trzosińska, *Odpowiedzialność właściciela lub posiadacza pojazdu nie udzielającego informacji, komu powierzył pojazd w oznaczonym czasie. Głos w dyskusji*, Paragraf nr Drodze z 2010 r., nr 4, s. 29 i n.), która ostatecznie opowiedziała się za stosowaniem art. 65 § 2 k.w., a nie art. 97 k.w., jako podstawy odpowiedzialności właściciela lub posiadacza pojazdu w przypadku nieudzielenia informacji, komu powierzył pojazd w oznaczonym czasie.

²¹ „Właściciel pojazdu narusza obowiązek wskazania osoby użytkującej pojazd, gdy wprost odmówił wskazania tej osoby, albo nie udzielił odpowiedzi na pytanie o to, zadane mu ustnie lub na piśmie przez uprawnioną osobę” (zob. postanowienie SO w Tarnowie z dnia 28 grudnia 2014 r., sygn. II Waz 191/04, *Legalis* nr 69594).

²² Postanowienie SO w Białymstoku z dnia 26 września 2012 r., sygn. VIII Kz 444/12, *LEX* nr 1294031.

- bez woli i wiedzy właściciela lub posiadacza pojazdu,
- kierujący lub używający pojazdu w oznaczonym czasie nie może być mu znany oraz
- właściciel lub posiadacz nie mógł zapobiec bezprawnemu wejściu w posiadanie (do używania lub kierowania) jego pojazdu.

Nie będzie zatem zwolniony z obowiązku wskazania kierującego pojazdem lub używającego go jego właściciel lub posiadacz, jeżeli pojazd został użyty w oznaczonym czasie przez osobę trzecią, wprawdzie wbrew jego woli, ale posiada on wiedzę, pozwalająca na ustalenie tej osoby.

Jak wcześniej wskazano, wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. może zostać popełnione wyłącznie umyślnie²³. Zatem nie może popełnić go właściciel lub posiadacz pojazdu, jeżeli z okoliczności danej sprawy wynika, że nie jest w stanie spełnić przedmiotowego obowiązku. Przykładem ilustrującym taką sytuację jest wykonane i przesłane do właściciela lub posiadacza pojazdu zdjęcie z urzędnika rejestrującego, dokonującego pomiaru prędkości pojazdów poruszających się po drogach publicznych, które nie zawiera szczegółów umożliwiających identyfikację osoby kierującego, jeżeli od zdarzenia, które spowodowało wykonanie tego zdjęcia, do dnia otrzymania go przez zobowiązanego, upłynął znaczny okres czasu. Adresat pisma, do którego wystąpiono z żądaniem udzielenia informacji, może nie pamiętać, kto w danym dniu był kierującym tym pojazdem, właśnie z uwagi na długość czasu, jaki upłynął od tego zdarzenia. Wskazanie takie byłoby możliwe, jeśli organ prowadzący czynności wyjaśniające w sprawie o wykroczenie, dostarczyłby wykonane przez urządzenie rejestrujące zdjęcie, umożliwiające identyfikację kierującego, tj. takie, na którym widoczna byłaby sylwetka kierującego, w tym szczegóły jego twarzy. Nie można zatem przyjąć *a limine*, że w przypadkach, gdy te warunki nie są spełnione, zobowiązany uchyla się od spełnienia nałożonego na niego obowiązku. Wskazuje on bowiem na okoliczności, które w obecnym stanie jego wiedzy uniemożliwiają mu zastosowanie się do normy prawnej, zobowiązującej go do określonego zachowania się. Jak słusznie wskazuje Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 czerwca 2010 r.²⁴ „(...) Zaniechanie opisane w art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, a polegające na niewykonaniu obowiązku wskazania

²³ „Oczywiste jest, że takie wykroczenie może być popełnione tylko umyślnie” (zob. M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, 2016, Legalis (komentarz do art. 96 k.w.), a także A. Skowron, *O nowym przepisie art. 96 § 3 Kodeksu wykroczeń. Krótka polemika z artykułem R. A. Stefańskiego pt. „Wykroczenie niewskazania osoby, której powierzono pojazd do kierowania lub używania”*, Paragraf na Drodze z 2011 r., nr 4, s. 9, tenże, *Polemiki wokół art. 96 § 3 k.w. ciąg dalszy*, Paragraf na Drodze z 2011 r., nr 10, s. 19. Przeciwnie stanowisko reprezentuje R. A. Stefański, który twierdzi, że „wykroczenie to (z art. 96 § 3 k.w. – uwaga autora) może być popełnione umyślnie lub nieumyślnie (arg. ex art. 5 k.w.). Żadne ze znamion nie ogranicza czynu do umyślnego” (R. A. Stefański, *Wykroczenie niewskazania osoby, której powierzono pojazd do kierowania lub używania...*, s. 43), w tym samym tonie – tenże, *Raz jeszcze o wykroczeniu niewskazania osoby, której powierzono pojazd*, Paragraf na Drodze z 2011 r., nr 6, s. 32 i n.

²⁴ Postanowienie SN z dnia 29 czerwca 2010 r., sygn. I KZP 8/10, Legalis nr 227215.

tożsamości osoby, której powierzono pojazd, wymaga wykazania, iż osoba zobowiązana posiadała taką wiedzę i odmawiała jej przekazania uprawnionemu organowi. (...) Uprawnia to do stwierdzenia, że właściciel lub posiadacz pojazdu, wezwany do podania tożsamości osoby, której powierzył pojazd, narusza ten przepis wówczas, gdy pojazd został użyty zgodnie z jego wolą i wiedzą przez osobę mu znaną, a więc gdy wie, kto kierował jego pojazdem lub używał go w oznaczonym czasie. W takiej sytuacji niewypełnienie obowiązku z art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*, jest zachowaniem umyślnym. Dlatego też wykroczenie z art. 97 k.w.²⁵ w związku z art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* ma charakter wykroczenia umyślnego. W konsekwencji trzeba stwierdzić, że w sytuacji, gdy z natury »innego przepisu« zawartego w aktach prawnych dotyczących bezpieczeństwa lub porządku ruchu na drogach publicznych, wynika, że wymagane jest umyślne zachowanie, to wykroczenie z art. 97 k.w. może zostać popełnione tylko umyślnie²⁶. Wynika z tego, że art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* nie wyznacza bezwzględnie obowiązku w okolicznościach, które wskazują, że nie może on być wykonany na skutek czynników niezależnych od osoby, na której ciąży. W tym przypadku przyczyną uniemożliwiającą jego spełnienie jest upływ czasu, jaki zaistniał od zdarzenia, który ma bezpośredni wpływ na pamięć zobowiązanego. Czynniki te w żaden sposób nie może negatywnie rzutować na pozycję prawną adresata normy prawnej, zobowiązującej do określonego zachowania. Zatem działaniu adresata tej normy nie można przypisać umyślności. Istotne jest to, że to organ prowadzący czynności wyjaśniające jest zobowiązany do ustalenia osoby kierującego i nie może tego obowiązku przerzucać na właściciela lub posiadacza pojazdu. Podmioty te mają taki obowiązek, jeśli mają pewność co do osoby kierującego, pozwalającą na jej jednoznaczne wskazanie.

Przedstawiona argumentacja jest zgodna ze stanowiskiem judykatury, tj. Sądu Okręgowego we Wrocławiu – IV Wydział Karny Odwoławczy, który, w wyroku z dnia 5 września 2013 r., sygn. IV Ka 760/13 stwierdził, że „nie wolno zmusić właściciela auta, by wskazał, kto siedział za kierownicą i przekroczył prędkość, jeżeli nie widać tego na zdjęciu z fotoradaru. (...) Nie ulega zaś wątpliwości, że po upływie określonego czasu właściciel pojazdu nie ma w zasadzie możliwości ustalenia, jaka osoba kierowała nim w konkretnej chwili, zwłaszcza gdy stałych użytkowników samochodu jest kilku. (...) Nie sposób przy tym wymagać od właści-

²⁵ Wskazany przepis sankcjonował niewykonanie obowiązku z art. 78 ust. 4 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* przed wprowadzeniem art. 96 § 3 k.w. (*przyp. autora*).

²⁶ „(...) Należy zauważyć, że jednym z warunków przypisania wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. jest świadomość istnienia obowiązku, o którym stanowi art. 78 ust. 4 i 5 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*. Drugim zaś warunkiem jest wiedza właściciela lub posiadacza pojazdu, odnośnie do tego, kto kierował jego pojazdem lub go używał w oznaczonym czasie. (...) Z tego względu wykroczenie z art. 96 § 3 k.w. w zw. z art. 78 ust. 4 i 5 ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* ma charakter wykroczenia umyślnego” (zob. M. Zbrojewska, *Glosa do postanowienia SN z dnia 29 czerwca 2010 r., sygn. I KZP 8/10*, LEX nr 127541).

ciela, by fakt powierzenia pojazdu innej osobie każdorazowo rejestrował, na wypadek, gdyby osoba ta w trakcie prowadzenia pojazdu popełniła jakieś wykroczenie drogowe, zaś sam właściciel zostałby po kilku tygodniach lub miesiącach wezwany przez organ do precyzyjnego wskazania, komu powierzył pojazd w danym czasie. Stawianie przed właścicielem takich wymogów stanowiłoby oczywiste podważenie konstytucyjnie zagwarantowanych mu możliwości swobodnego dysponowania jego rzeczą oraz prowadziłoby do niczym nieuzasadnionego ograniczenia w korzystaniu z jednej z podstawowych wolności demokratycznego państwa prawnego²⁷. Należy podzielić to stanowisko w całej rozciągłości.

Analogiczne wątpliwości do treści art. 96 § 3 k.w. zgłosił sędzia TK Mirosław Granat, które zawarł w zdaniu odrębnym do wyroku TK z dnia 12 marca 2014 r., sygn. P 27/13. Jak słusznie M. Granat zauważył, procedowanie w związku z ujawnionym wykroczeniem może trwać znaczny okres czasu, a wezwanie do właściciela lub posiadacza pojazdu może być skierowane nawet po upływie kilku lub kilkunastu miesięcy. Upływ tego okresu, przy jednoczesnym braku przekazania właścicielowi lub posiadaczowi pojazdu wydruku zarejestrowanego obrazu dokumentującego wykroczenie popełnione przez używającego lub kierującego tym pojazdem, powoduje wręcz brak możliwości jednoznacznego wskazania osoby używającej pojazdu lub kierującej nim w oznaczonym czasie²⁸. Twierdzenie to można odnieść *per analogiam* do sytuacji, w której co prawda właściciel lub posiadacz otrzymują zdjęcie z fotoradaru lub wideorejestratora, ale nie zawiera ono szczegółów, umożliwiających identyfikację osoby kierującej tym pojazdem. Zdaniem M. Granata, taka wykładnia art. 96 § 3 k.w. powodowałaby sytuację, w której władza publiczna przerzuca ciężar odpowiedzialności za niesprawność systemu ścigania sprawców tego rodzaju wykroczeń drogowych na właściciela lub posiadacza pojazdu, bowiem stoi on przed wyborem albo wskazania sprawcy tego wykroczenia (nawet w okolicznościach, w których nie ma wiedzy w tym zakresie, bo nie prowadził rejestru osób dysponujących pojazdem w oznaczonym czasie, a zdjęcie przekazane przez uprawniony organ nie pozwala na identyfikację osoby kierującej pojazdem lub go używającej), albo sam stanie się sprawcą wykroczenia, chociaż nie będzie to wykroczenie drogowe (bo właściciel lub posiadacz pojazdu nie będzie sprawcą wykroczenia do którego odnosi się przesłane do niego zdjęcie wykonane przez urządzenie rejestrujące).

Pojęciem kluczowym na gruncie art. 96 § 3 k.w. (na co wskazuje wspomniany sędzia) jest określenie „wskazać”²⁹, które należy odnieść wyłącznie do zeznania

²⁷ Wyrok SO we Wrocławiu – IV Wydział Karny Odwoławczy z dnia 5 września 2013 r., sygn. IV Ka 760/13, Legalis nr 733054.

²⁸ Wyrok TK z dnia 12 kwietnia 2014 r., sygn. P 27/13, Dz. U. z 2014 r., poz. 375.

²⁹ Jak słusznie zauważa R. A. Stefański zakres znaczeniowy pojęcia „wskazanie” należy ustalić w taki sposób jaki nadano mu w języku potocznym. Przytaczając definicję zaczerpniętą ze słownika (*Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, pod red. H. Zgólkowej, t. 46, Poznań 2004 r., s. 148 oraz *Mały słownik języka polskiego*, pod red. B. Dunaja, Wilga 2007 r., s. 791) precyzuje on, że

prawdy, a nie zeznania czegokolwiek. Brak wyłączenia odpowiedzialności właściciela lub posiadacza pojazdu w przypadku niewskazania kierującego pojazdem lub używającego go w oznaczonym czasie w sytuacji, gdy wypełnienie tego obowiązku jest niemożliwie lub znacznie utrudnione na skutek czynników niezależnych od zobowiązanego (tj. braku wiedzy wskutek upływu czasu, jaki zaistniał od zdarzenia) powodowałyby zatarcie granic pomiędzy umyślnym i nieumyślnym niewskazaniem, a tym samym pomiędzy takimi pojęciami jak „zatajenie” (umyślne niewskazanie – *uwaga autora*) i „niepamiętanie” (mające charakter nieumyślny – *uwaga autora*). Skoro treść art. 96 § 3 k.w. ogranicza stronę podmiotową wykroczenia wyłącznie do umyślności, to – zdaniem sędziego M. Granata – nieuwzględnienie przypadku braku wskazania w sytuacji braku wiedzy zobowiązanego odnośnie kierującego lub używającego pojazdu w oznaczonym czasie, skutkowałoby ustanowieniem swoistej pułapki na obywatela, która wiązałaby się z koniecznością pociągnięcia go do odpowiedzialności za niewypełnienie obowiązku wynikającego z art. 96 § 3 k.w., którego w istocie nie mógł on zrealizować lub którego realizacja była w danych okolicznościach znacznie utrudniona.

Wskazanie przez zobowiązanego osoby trzeciej, co do której nie ma dostatecznych dowodów, że kierowała pojazdem lub go używała w dniu zdarzenia, które zostało utrwalone w formie zdjęcia z urządzenia rejestrującego mogłoby narazić ją wręcz na odpowiedzialność karną z art. 234 k.k.³⁰

„wskazać” oznacza m. in. „przekazać informację”, „informować o czymś” (R. A. Stefański, *Wykroczenie niewskazania osoby, której powierzono pojazd do kierowania lub używania...*, s. 37, tenże, *Raz jeszcze o wykroczeniu niewskazania osoby, której powierzono pojazd...*, s. 33). Z twierdzeniem tym należy się zgodzić. Należy je jednocześnie uzupełnić. Skoro pojęcie wskazania immanentnie związane jest z informacją, to niezbędnym elementem takiej informacji musi być jej przedmiot. Brak takiego przedmiotu uniemożliwia wskazanie. Zatem tylko wiedza o osobie której pojazd został powierzony do kierowania lub używania umożliwia jej przekazanie. Dzięki takiej wiedzy informacja istnieje. Przedmiot, o którym mowa determinuje byt tej informacji. Nie można zatem mówić o niewskazaniu w braku wiedzy odnoszącej się do okoliczności stanowiącej jej przedmiot. Stosując konsekwentnie wyżej wymienioną metodę należałoby ustalić zakres znaczeniowy pojęcia „nie wskaże”, o którym mowa w treści art. 96 § 3 k.w. Niewskazanie to inaczej odmowa wskazania. Odmówić, odmawiać – to inaczej nie zgodzić się na spełnienie czyjejś prośby, propozycji lub czyjegoś żądania (<https://sjp.pwn.pl/szukaj/odmawia%C4%87.html> (dostęp w dniu 07.09.2017 r.)). Nie można utożsamiać pojęcia „niewskazanie” z udzieleniem odpowiedzi negatywnej (na żądanie uprawnionego organu), gdy zobowiązany posiada wiedzę o osobie której powierzył pojazd do kierowania lub używania, ale nie chce tych informacji przekazać, z sytuacją w której zobowiązany jest gotowy na spełnienie tego żądania, ale z okoliczności wynika, że nie posiada dostatecznej wiedzy w tym zakresie. Nie można zatem zgodzić się z twierdzeniem R. A. Stefańskiego (R. A. Stefański, *Wykroczenie niewskazania osoby, której powierzono pojazd do kierowania lub używania...*, s. 37), który obejmuje te stany faktyczne łącznie i określa je jednym pojęciem „niewskazanie”. Jest to prawdopodobnie konsekwencją tego, że autor ten przyjmuje możliwość popełnienia wykroczenia z art. 96 § 3 k.w. zarówno umyślnie jak i nieumyślnie.

³⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks karny* (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 1137 ze zm.).

4. Zakończenie

W sposób oczywisty nie można odnieść się wyczerpująco do wszystkich aspektów omawianego zagadnienia, wymagałoby to bowiem szerszego opracowania (np. monograficznego). Przedmiotowy artykuł ma jedynie na celu wskazanie granic odpowiedzialności za wykroczenie z art. 96 § 3 k.w., jak również kręgu podmiotów, zobowiązanych do zadośćuczynienia żądaniu uprawnionego organu.

Nie sposób nie zauważyć, że powołany wyżej przepis ustanawia okoliczności wyłączające odpowiedzialność w przypadku niewskazania osoby kierującej pojazdem lub go używającej w oznaczonym czasie. Nie jest to jednak wyliczenie wyczerpujące. Nie można zgodzić się z poglądem, który łączyłby brak wskazania takiej osoby z popełnieniem wykroczenia w okolicznościach, w których właściciel lub posiadacz pojazdu nie może jednoznacznie ustosunkować się do żądania uprawnionego organu i tym samym wypełnić nałożonego na niego obowiązku. Zważyć wszak należy, że ciężar dowodzenia i ustalenia, kto był kierującym lub używającym pojazd w chwili popełniania wykroczenia, ciąży przede wszystkim na organie prowadzącym czynności wyjaśniające w sprawie o wykroczenie. Nie można żądać od właściciela lub posiadacza pojazdu udzielenia informacji, która nie jest przedmiotem jego wiedzy – zwłaszcza w okolicznościach, gdy od zdarzenia, będącego źródłem tego obowiązku, do chwili otrzymania przez właściciela lub posiadacza pojazdu żądania udzielenia informacji w tym zakresie upłynął znaczny czas. Ustanowienie takiego obowiązku skutkowałoby koniecznością wskazania przez właściciela lub posiadacza pojazdu nie rzeczywistego kierującego lub użytkującego pojazd w oznaczonym czasie, ale *prawdopodobnego* użytkownika czy kierującego. W skrajnych przypadkach właściciel lub posiadacz pojazdu, aby wypełnić ten obowiązek, musiałby wskazać samego siebie albo osobę trzecią, która nie była kierującym lub użytkownikiem pojazdu w oznaczonym czasie. Nałożenie na właściciela lub posiadacza pojazdu obowiązku, którego nie może on wypełnić, byłoby sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawa oraz z konstytucyjnie zagwarantowanymi prawami jednostki, a jednocześnie uprawniałoby właściwe organy do pociągnięcia do odpowiedzialności za wykroczenie osoby, która, nie będąc w stanie sumiennie i zgodnie z prawdą wypełnić tego obowiązku, wskazywałaby albo samą siebie, albo osobę trzecią, która nie była kierującym lub użytkownikiem pojazdu w chwili zdarzenia. To z kolei mogłoby narażać tę osobę na odpowiedzialność za przestępstwo fałszywego oskarżenia.

Bibliografia

1. Bojarski, M., Radecki W. (2016). *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Wyd. Legalis, Warszawa.
2. Daniluk, P. (red.). (2016). *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Wyd. Legalis, Warszawa.
3. Dunaj, B. (red.), (2007). *Mały słownik języka polskiego*, Wyd. Wilga.

4. Gniewek, E., Machnikowski, P. (redaktorzy) (2016). *Kodeks cywilny. Komentarz*, Wyd. Legalis, Warszawa.
5. Ignatowicz, J. (2000). *Prawo rzeczowe*, Warszawa.
6. Mozgawa, M, (red.) (2009). *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa.
7. Nowacki, J., Tobor, Z. (redaktorzy) (1997). *Wstęp do prawoznawstwa*, Katowice.
8. *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, (2004), pod red. H. Zgółkowej, t. 46, Poznań.
9. Skowron, A. (2011). *O nowym przepisie art. 96 § 3 Kodeksu wykroczeń. Krótka polemika z artykułem R. A. Stefańskiego pt. „Wykroczenie niewskazania osoby, której powierzono pojazd do kierowania lub używania”*, Paragraf na Drodze, nr 4.
10. Skowron, A. (2011). *Polemiki wokół art. 96 § 3 k.w. ciąg dalszy*, Paragraf na Drodze, nr 10.
11. Stefański, R., A. (2011). *Raz jeszcze o wykroczeniu niewskazania osoby, której powierzono pojazd*, Paragraf na Drodze, nr 6.
12. Stefański, R., A. (2011). *Wykroczenie niewskazania osoby, której powierzono pojazd do kierowania lub używania*, Paragraf na Drodze, nr 3.
13. K. Trzosińska, *Odpowiedzialność właściciela lub posiadacza pojazdu nie udzielającego informacji, komu powierzył pojazd w oznaczonym czasie. Głos w dyskusji*, Paragraf nr Drodze z 2010 r., nr 4.
14. Zbrojewska, M. (2010). *Glosa do postanowienia SN z dnia 29 czerwca 2010 r., sygn. I KZP 8/10, LEX nr 127541*.

* * *

The duty of a vehicle owner or holder to identify the person to whom they entrusted the vehicle to drive or use at a designated time

Abstract

This article is completely devoted to some problems connected with the implementation of the obligation included in article 78 sec. 4 Act of 20 June 1997 of the Law on Road Traffic, as well as the liability resulting from Art. 96 paragraph 3 of the Code of Offenses, in cases not – compliance by the obliged entity. A set of entities obliged under the aforementioned norms and entities authorized to request information from the owner or the holder of the vehicle about that who he has been assigned the vehicle to drive or use on time. In addition, special attention was paid to the issue of the behavior of the owner or the holder of a vehicle who, failing to comply with the obligations under Art. 78 sec. 4 Act of the Law on Road Traffic they fill the marks of the offense of Art. 96 paragraph 3 of the Code of Offenses and on circumstances which, even though they constituted cases of non-compliance with the standard resulting from Art. 78 sec. 4 Act of the Law on Road Traffic could not be responsible for the offense in question.

Key words

Petty offence, vehicle owner, vehicle holder, vehicle driver, photo-radar, video-register.

